



# MÜLKİ İDARENİN MİHENK TAŞI

## *Kaymakamlık Müessesesi*

İl özel idarelerinin vasıfları ve misyonuna bakıldığında, her ne kadar bir mahalli idare birimi olarak teşkilatlanmış olsalar da, merkezi idarenin taşradaki işlerini yürütme misyonları daha fazla göze çarpmaktadır.



**Şefik AYGÖL**  
MİGM Daire Başkanı

**1** 50 yılı aşkın bir geçmişe sahip olan kaymakamlık müessesesinin; devletin ve hükümetin temsil görevini benliğinde topladığı ve mülki idarenin en temel yapı taşı olduğu tartışma götürmez bir hakikattir. Misyonunun tartışıldığı bir dönemde; bazen daha yoğun bir yetki ve sorumlulukla mücehhez kılınıp, bazen de “değişimin önündeki engel” olarak algılandığı için yetkilerinde kısıtlamaya gidilse de, üzerinde yaşadığımız coğrafyanın zorluğu ve ülkemizin stratejik önemi göz önünde bulundurulduğunda, kaymakamlık müessesesinin sahip olduğu misyonundan vazgeçile-

meyecek öneme sahip olduğu su götürmez bir gerçektir.

Son yıllarda kaymakamlık müessesesini önemli derecede etkileyen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla yapılan köklü reformlar, kaymakamların uhdesindeki bazı yetki ve sorumlulukların başka kurumlara yüklenmesi, özellikle 30 büyükşehirde il özel idarelerinin ve köylere hizmet götürme birliklerinin lağvedilmesi sonu-

cu kaymakamların görev alanına giren köylerin mahalleye dönüştürülmesi uygulamaları kaymakamlarda; kaymakamlık müessesesinin misyonunu tamamladığı, özellikle büyükşehirlerde yapacak işlerinin kalmadığı, temsili bir makama dönüştüğü yönünde bir düşünce oluşmasına ve bir moral bozukluğu yaşanmasına sebep olmuştur.

Mer'î mevzuat incelendiğinde durumun böyle olmadığı, aksine mülki idarenin yeni reformlarla asli görevine avdet ettiği görülmektedir. Kaymakamların asli görevlerine bakıldığında; asayişî sağlamak, kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, denetim yapmak ve ilçeyi kamu ve halk nezdinde temsil etme görevlerinin temel nitelikte olduğu ve bu görevlere ilişkin kaymakamların yetkilerinde bir zayıflamanın olmadığı aksine 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu, son dönemde çıkan 668 sayılı KHK ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilat Kanunlarında yapılan değişiklikler, güvenlik ile ilgili yapılan diğer mevzuat değişiklikleri ve Olağanüstü Hal Döneminde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler incelendiğinde; yapılan değişikliklerle kaymakamların temel görevleriyle ilgili yetki ve sorumluluklarının daha etkin hale getirildiği görülecektir.

Bu hususu daha da anlaşılır kılmak için yakın geçmişimize göz atmamızda fayda mülâhaza edilecektir. Taşrada merkezin taşra teşkilatı olan kaymakamlık müessesesinin yanında seçimle hizmet yürüten mahalli idare birimleri olarak da köy, il özel idaresi ve belediyelerin varlığını görüyoruz. Mahalli idare birimlerinin en küçüğü olan köyler, 1924 yılından beri aynı yasal dayanakla varlıklarını sürdürme-

Taşrada merkezin taşra teşkilatı olan kaymakamlık müessesesinin yanında seçimle hizmet yürüten mahalli idare birimleri olarak da köy, il özel idaresi ve belediyelerin varlığını görüyoruz.

ye çalışmasına karşın tamamıyla il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birliklerine bağımlı hale gelmiş, köy tüzel kişiliğinin varlığının amacı olan köyde yaşayan vatandaşları hizmetlere katmak, köyün ve köylünün işini yerinde çözmek olan misyonunu yerine getiremez hale gelmiştir. Belediyeler yerel

Kaymakamların asli görevlerine bakıldığında; asayişî sağlamak, kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, denetim yapmak ve ilçeyi kamu ve halk nezdinde temsil etme görevlerinin temel nitelikte olduğu görülmektedir.

yönetimlerin asli unsuru olarak kabul görmüş ve her geçen gün daha fazla yetki, sorumluluk ve kaynak imkânına sahip bir hal almışken, hükümet politikalarında; aynı nitelikteki hizmetlerin, benzer vasıflara sahip olan birden fazla mahalli idareye gördürülmesi kaynak israfı olarak değerlendirilmiş ve zaman il özel idarelerinin aleyhine işlemiş, 2012 yılında 30 büyükşehirde il özel idareleri ve bu illerin ve ilçelerinin köylere hizmet götürme birlikleri kaldırılmıştır.

İl özel idarelerinin vasıfları ve misyonuna bakıldığında, her ne kadar bir mahalli idare birimi olarak teşkilatlanmış olsalar da, merkezi idarenin taşradaki işlerini yürütme misyonları daha fazla göze çarpmaktadır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu incelendiğinde il özel idarelerinin iki tür görevi olduğu anlaşılacaktır. Birincisi; belediye sınırları dışında kalan alanda mahalli nitelikteki hizmetler olan yol, su, kanalizasyon vs. gibi alt yapı hizmetlerini yürütmek, ikincisi ise tüm il sınırlarında (belediye görev alanı dâhil) eğitim, sağlık, kültür, spor vs. gibi merkezi hükümet adına yürüttüğü görevlerdir. 6360 sayılı Yasayla 30 büyükşehirde il özel idareleri kaldırıldığında, 2005 yılında teşkilatı kaldırılan mülga köy hizmetleri genel müdürlüğünden il özel idarelerine gelen birinci sırada saydığımız görevler büyükşehir belediyelerine devredilmiş, başka bir deyişle 2005 yılına kadar var olan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve sorumlulukları büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. İkinci sıradaki merkezi hükümet adına tüm il sınırında (belediyelerin görev alanı dâhil) yürüttüğü görevlerin çok önemli bir bölümünün, 3152 sayılı **İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri** Hakkında Kanunda yapılan değişik-

likle valiye bağılı yatırım izleme koordinasyon başkanlıklarına devredildiği görülecektir. Olağanüstü hal kapsamında 674 sayılı KHK ile 3152 sayılı Kanunun 28/A maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesine “valiye bağılı olarak” ibaresinden sonra gelmek üzere “*kamu tüzeli kişiliğini haiz ve özel bütçeli*” ibaresi eklenmiştir. Yapılan değişiklikle; yatırım izleme koordinasyon birimlerine tüzeli kişilik verildiği ve 2005 yılının il özel idare müdürlüklerinin isim ve vasfı değişse de işlev olarak önümüzdeki dönemde yeniden ihdas edileceği görülecektir. Nitekim kaymakamların il özel idaresi ve köylere hizmet götürme birliklerinden kaynaklanan alt yapı görevleri, 2005 yılında yürürlüğe giren köydes projesi ile yoğunlaşmış ve kendilerine hükümet tarafından

sürelili olarak verilen bu görevlerini de başarılı bir şekilde icra etmişlerdir. Ancak bu görevi icra ederken mahalli idare biriminin başı gibi davranarak, zaman içerisinde merkezi idarenin taşra teşkilatının başı olarak yürütülen temsil, koordinasyon, denetim ve asayiş gibi asli görevlerinden uzaklaşma sonucunu doğuran bir yönetim zaafı ile karşı karşıya kalmışlardır.

5442 sayılı il İdaresi Kanunu'nun 31 inci maddesinde “*Kaymakam, kanun, tüzük yönetmelik ve Hükümet kararlarının neşir ve ilanını, uygulanmasını sağlar ve bunların verdiği yetkileri kullanır ve ödevleri yerine getirir.*” hükmü var olduğu sürece kaymakamlık müessesesinin ne görevi, ne sorumluluğu ne de misyonu bitecektir. Nitekim ül-

kemizin içinde bulunduğu konjoktüre bakıldığında, terör sebebiyle görevini layıkıyla yapmayan belediyelere, hükümetin 674 sayılı KHK ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yapılan değişiklikle getirilen “Belediye başkanı veya başkan vekili ya da meclis üyesinin terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçları sebebiyle görevden uzaklaştırılması veya tutuklanması ya da kamu hizmetinden yasaklanması veya başkanlık sıfatı veya meclis üyeliğinin sona ermesi hallerinde 46 ncı maddedeki makamlarca belediye başkanı veya başkan vekili ya da meclis üyesi görevlendirilir” hükmü gereğince belediye başkanı vekilliklerine görevlendirmelerin kaymakamlardan yapıldığı görülmektedir.

**Sonuç olarak;** tüm bu değerlendirmelerden yola çıkarak mülki idare mesleği ve bu mesleğin mihenk taşı olan kaymakamlık, her şeyin yolunda olduğu dönemlerin aksine kriz dönemlerinde, olağan dışı zamanlarda misyonunun daha fazla hissedildiği, bunu keşfeden Türk milletinin bu hazineden kolay kolay vazgeçmeyeceği veya vazgeçemeyeceği bir gerçektir. Bu misyon uğruna hayatının baharında sevdiklerinden bir hilal uğruna safi tertemiz kanını Derik'te bırakan, kendisiyle meslektaş olmaktan onur duyduğum kardeşim, şehidim, yiğidim, Muhammet Fatih Safitürk'e Rabbimden rahmet diliyorum; ailesinin, mülki idarenin ve Türk Milletinin başı sağolsun.